

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор Інституту
обдарованої дитини НАПН України

_____ Максим ГАЛЬЧЕНКО

«27» серпня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

«Вікова та педагогічна психологія обдарованості»

для підготовки здобувачів ступеня доктор філософії
в галузі знань А Освіта
зі спеціальності А1 Освітні науки
освітньо-наукова програма «Освіта та розвиток обдарованої особистості»

Київ
2025

Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни «Вікова та педагогічна психологія обдарованості» для підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії, які навчаються за спеціальністю А1 Освітні науки, галузь знань А Освіта, освітньо-наукова програма «Освіта та розвиток обдарованої особистості». Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2025. 15 с.

Розробник:

МЕЛЬНИК Марина Юріївна, кандидат педагогічних наук, завідувач відділу діагностики обдарованості.

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні відділу інноваційних технологій в освіті обдарованих (протокол № 8 від «26» серпня 2025 р.)

Завідувач відділу інноваційних технологій
в освіті обдарованих,
доктор педагогічних наук, професор

Микола ПІДДЯЧИЙ

Робоча програма затверджена на засіданні вченої ради Інституту обдарованої дитини НАПН України (протокол № 9 від «27» серпня 2025 р.).

Голова вченої ради

Максим ГАЛЬЧЕНКО

1. ОПИС ВИБІРКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-наукова програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	вечірня форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань А Освіта	Вибіркова	
Модулів – 2	Спеціальність – А1 Освітні науки ОНП «Освіта та розвиток обдарованої особистості»	Рік підготовки	
Загальна кількість годин – 90		2	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 год. самостійної роботи студента – 6 год.	Третій (освітньо- науковий) рівень вищої освіти	Семестр	
		4	
		Лекції	
		16 год.	
		Семінарські	
		14 год.	
		Практичні	
		-	
		Самостійна робота	
60 год.			
Вид контролю: залік			

Примітка:

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи і індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 1:2.

2. Мета та завдання вибіркової дисципліни

Метою дисципліни є ознайомлення аспірантів із особливостями, закономірностями розвитку психіки обдарованої особистості у різні вікові періоди та врахування їх у практиці роботи з обдарованими здобувачами освіти, розкриття механізмів розвитку обдарованої особистості під дією цілеспрямованих педагогічних впливів.

Завдання дисципліни:

- ознайомлення із закономірностями психічного розвитку обдарованої особистості на різних етапах її онтогенезу,
- вивчення психологічних закономірностей навчання й виховання обдарованої особистості;
- формування умінь та навичок роботи з науковою та методичною літературою.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми аспіранти повинні опанувати **програмні компетентності**.

Інтегральна компетентність (ІК):

ІК-1. Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у галузі освітніх, педагогічних наук та/або дослідницько-інноваційної діяльності, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Загальні (ЗК):

ЗК-3. Здатність до формування, абстрактного мислення, критичного аналізу та синтезу, оцінки сучасних наукових досягнень, генерування нових ідей / креативності при вирішенні дослідницьких і практичних завдань.

ЗК-4. Здатність проводити дослідження на відповідному вимогам науки рівні, розробляти та управляти науковими проектами.

ЗК-5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми науково-педагогічного характеру.

Спеціальні (СК):

СК-1. Здатність здобувати глибинні знання у галузі обдарованості / обдарованості особистості.

СК-3. Здатність розробляти і застосовувати методологію, визначати стратегію і план дій дослідження та моделювати, реалізовувати і розвивати процес вирішення нових наукових педагогічних проблем і задач в області обдарованості.

СК 11. Здатність до продукування нових ідей та розв'язання комплексних програм в галузі дослідницько-інноваційної діяльності, апробації результатів наукового дослідження, їх поширення та впровадження у педагогічну практику на регіональному, національному та міжнародному рівнях.

Очікувані програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 1. Вміти демонструвати системний науковий світогляд; володіти сучасними теоріями і концепціями в області педагогіки обдарованості та психології обдарованої особистості, професійною етикою; демонструвати загальний культурний кругозір; нести відповідальність за особистий професійний розвиток.

ПРН-6. Вміти ставити науково-педагогічні проблеми, обґрунтувати їх новизну, розробляти й удосконалювати категоріальний апарат педагогічних досліджень формулювати мету, завдання і гіпотезу дослідження, створювати

програму (теоретичного, експериментального) педагогічного дослідження та реалізовувати її; системно оцінювати результати науково-дослідної роботи; формулювати висновки і складати рекомендації для практичного впровадження її результатів у дослідницько-педагогічну практику та систему вищої освіти; визначати перспективи подальших досліджень.

ПРН-8. Вміти застосовувати глибинні знання у галузі обдарованості / обдарованості особистості, за якою здобувач вищої освіти проводить дослідження; засвоювати основні концепції в практичній педагогічній діяльності, вирішувати теоретичні і практичні проблеми; оволодіти термінологією з досліджуваного наукового напрямку.

ПРН-9. Знати принципи планування наукових досліджень та вимоги академічної доброчесності в освітній галузі; дотримуватися етичних норм, доброчесності та авторського права в проведенні наукових досліджень щодо обдарованості, презентації їх результатів в організації освітньої і професійно-педагогічної діяльності.

3. Інформаційний обсяг вибіркової дисципліни

Модуль 1. Вікова психологія обдарованості

Тема 1. Вікова психологія обдарованості як наука та як практична діяльність

Історія розвитку вікової психології обдарованості. Методологічні основи, предмет, методи вікової психології.

Описові та експериментальні підходи дослідження розвитку особистості.

Основні підходи вивчення розвитку психіки в онтогенезі (психодинамічні підходи, біхевіоризм та теорія наuczіння, когнітивні підходи, біологічні підходи, системні підходи. Теорії в ретроспективі). Спадковість та середовище.

Тема 2. Психічний розвиток обдарованої особистості в онтогенезі.

Динаміка психічного розвитку та закономірності формування особистості в онтогенезі.

Періодизація психічного розвитку.

Психічний розвиток дитини від народження до дошкільного віку (психологія немовляти; психологія дитини раннього віку; психологія дитини дошкільного віку).

Психічний розвиток обдарованої особистості в молодшому шкільному віці (когнітивний, мовний та психосоціальний розвиток).

Психологічні особливості розвитку обдарованої особистості в підлітковому віці (когнітивний розвиток, особистість та соціокультурний розвиток у підлітковому віці).

Психологічні особливості розвитку обдарованої особистості в юнацькому віці (когнітивний та особистісний розвиток, самопізнання та самовизначення обдарованої особистості).

Вік дорослості (рання, середня, пізня) та особливості розвитку зрілої особистості (особистісний та соціокультурний розвиток)

Тема 3. Вікові особливості розвитку обдарованості.

Типові когнітивні та особистісні чинники розвитку обдарованості. Вікові особливості становлення здібностей. Вікові особливості розвитку загальної обдарованості. Вікові особливості розвитку спеціальної обдарованості (математична, музична, лінгвістична, спортивна, художня, технічна).

Модуль 2. Педагогічна психологія обдарованості

Тема 4. Педагогічна психологія обдарованості як наука та як практична діяльність

Історія розвитку педагогічної психології обдарованості. Методологічні основи, предмет, методи, принципи педагогічної психології. Основні проблеми педагогічної психології. Психологічні засади педагогічного процесу. Психологічне забезпечення педагогічного процесу

Тема 5. Психологія освітньої діяльності.

Теоретичні та методологічні засади організації навчальної діяльності.

Освіта у сучасному світі.

Системно-діяльнісний підхід. Теорія поетапного формування розумових дій П. Гальперіна. Визначення та структура навчальної діяльності. Навчання, наuczіння, учіння. Навчання та розвиток обдарованої дитини. Структура та цілі навчальної діяльності. Основні закономірності процесу засвоєння та формування навичок. Контроль та оцінка у структурі навчальної діяльності. Самоконтроль, самооцінка.

Учіння як пізнавальна діяльність обдарованої особистості.

Види учіння: за характером процесу учіння (цілеспрямоване та мимовільне), за умовами перебігу учіння (організоване та стихійне).

Співвідношення навчання й розвитку обдарованої особистості (Е. Торндайк, Дж. Уотсон, К. Коффка («навчання – це розвиток»), В. Штерн («навчання йде за розвитком»), Ж. Піаже («розвиток не залежить від навчання»), Л. Виготський.

Етапи учбової діяльності. Мотиви учіння та полімотивація. Вплив пізнавального інтересу та рефлексії на розвиток уміння учитися самостійно.

Психологія виховання і самовиховання як цілеспрямованого процесу розвитку обдарованої особистості.

Соціалізація, розвиток, формування, виховання, самовиховання. Виховання як процес формування смислів, цілей та ціннісних орієнтацій особистості. Психологічні механізми виховання.

Урахування вікових та індивідуальних особливостей обдарованої особистості у процесі виховання. Особливості виховного процесу на різних етапах онтогенезу. Особливості реалізації індивідуального підходу до вихованця. Стили виховання.

Методи (самопізнання, самостимулювання, самовладання); прийоми (самозобов'язання, самопереконавання, самонавіювання, самотренування, самопримус) та засоби (рефлексування, самоспостереження, амоорганізування, самопроектування) самовиховання.

Сімейне виховання як психолого-педагогічна проблема. Основні концепції та типи сімейного виховання.

Тема 6. Психологія педагогічної діяльності та особистості вчителя.

Педагогічна діяльність: форми, характеристики, зміст. Мотивація педагогічної діяльності. Основні функції педагогічної діяльності. Місце і роль контролю і оцінки знань в системі навчального процесу. Педагогічна діяльність в різних освітніх системах. Педагог як суб'єкт педагогічної діяльності. Педагогічні вміння. Стили педагогічної діяльності. Педагогічні здібності педагога. Спрямованість особистості педагога і типи педагогів. Педагогічний такт і авторитет педагога. Психологічний аналіз професійної компетентності педагога. Самосвідомість педагога. Особистісні якості в структурі суб'єкта педагогічної діяльності. Розвиток творчих здібностей педагога. Поняття про педагогічну майстерність. Шляхи формування педагогічної майстерності.

Сутність, зміст, структура та спрямованість педагогічного спілкування. Стили педагогічного спілкування та взаємодії. Співробітництво у педагогічному спілкуванні. Конфлікти у педагогічному спілкуванні.

Синдром вигорання. Проблема стресостійкості вчителя. Основні характеристики, фази і симптоми синдрому емоційного вигорання.

4. Структура вибіркової дисципліни

Теми	Кількість годин			
	Разом	Лекцій	Семінарських занять	Самостій на робота
Модуль 1. Вікова психологія обдарованості				
Тема 1. Вікова психологія обдарованості як наука та як практична діяльність	10	2	2	6
Тема 2. Психічний розвиток обдарованої особистості в онтогенезі.	26	6	4	16
Тема 3. Вікові особливості розвитку обдарованості.	8		2	6
Модуль 2. Педагогічна психологія обдарованості				
Тема 4. Педагогічна психологія обдарованості як наука та як практична діяльність	10	2	2	6
Тема 5. Психологія освітньої діяльності. Теоретичні та методологічні засади організації навчальної діяльності.	20	4	2	14
Тема 6. Психологія педагогічної діяльності та особистості вчителя.	16	2	2	12
Разом:	90	16	14	60

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Вікова психологія обдарованості		
1	Тема 1. Теоретико-методологічні основи вікової психології обдарованості.	2
2	Тема 2. Психічний розвиток дитини від народження до дошкільного віку.	2
3	Тема 2. Психічний розвиток дитини шкільного віку.	2
4	Тема 3. Вікові особливості розвитку обдарованості.	2
Змістовий модуль 2. Педагогічна психологія обдарованості		
5.	Тема 4. Теоретико-методологічні основи педагогічної психології обдарованості.	2
6.	Тема 5. Психологія освітньої діяльності.	2
7.	Тема 6. Психологія педагогічної діяльності.	
	Разом:	14

6. Самостійна робота

Зміст самостійної роботи з вибіркової дисципліни «Вікова та педагогічна психологія обдарованості» спрямовано на поглиблення теоретичних знань та практичних умінь здійснення діагностичної роботи, розвиток самостійного мислення і набуття вмінь опрацювання наукової літератури, що сприяє формуванню професійної компетентності.

Завдання для самостійної роботи аспірантів відповідно до теми заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Вікова психологія обдарованості		
1.	Тема 1. Історія розвитку вікової психології.	6
2.	Тема 2. Методи дослідження вікових особливостей особистості.	4
3.	Тема 2. Методи дослідження психологічних особливостей дітей раннього та дошкільного віку.	4
4.	Тема 2. Методи дослідження психологічних особливостей молодших школярів, підлітків та юнаків.	4
5.	Тема 2. Методи дослідження психологічних особливостей дорослих людей.	4
6.	Тема 3. Вікові особливості розвитку комунікативної обдарованості.	6
Змістовий модуль 2. Педагогічна психологія обдарованості		
7.	Тема 4. Історія становлення педагогічної психології	6
8.	Тема 5. Аналіз актуальних питань психології учіння	4
9.	Тема 5. Аналіз актуальних питань психології навчання	4
10.	Тема 5. Аналіз актуальних питань психології виховання	6
11.	Тема 6. Аналіз актуальних питань психології педагогічного управління розвитком обдарованості учнів	6
12.	Тема 6. Аналіз актуальних питань психології педагогічної діяльності	6
	Разом	60

Від аспірантів **вимагається:**

1. Ведення тематичного словника.
2. Опрацювання літератури з кожної теми за формою, яка обирається самостійно (план-конспект, опорний конспект, тези, таблиця, схема тощо). Список рекомендованої літератури до кожної теми можна доповнити науковими джерелами, які аспірант підібрав самостійно. Доцільно порівнювати виклад (або зміст) матеріалу з визначеного питання у різних джерелах.
3. Застосовувати сучасні технічні засоби і прикладні програмні продукти

під час виконання дослідження.

4. Застосовувати знання фундаментальних основ, проблем і тенденцій розвитку діагностики когнітивних та особистісних особливостей обдарованої особистості.

5. Виконати завдання на розвиток й оцінку власної навчально-професійної діяльності, визначення рівня сформованості професійної компетентності.

7. Індивідуальне завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з навчальної дисципліни – це вид науково-дослідної роботи аспіранта, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчальної дисципліни, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських та практичних занять і охоплює декілька тем або один із змістових блоків навчального дисципліни.

Аспірант повинен провести аналіз педагогічної взаємодії дитини і дорослого (як засобу організації навчального середовища) та надати письмовий звіт про виконану індивідуальну навчально-дослідну роботу.

Орієнтовна структура ІНДЗ – аналізу педагогічної взаємодії: назва досліджуваної проблеми, мета й завдання роботи, структура взаємодії, компоненти педагогічної діяльності (комунікативний, організаторський, конструктивний, гностичний, дидактичний і виховний), стиль педагогічної діяльності, способи розв'язування педагогічних задач, висновки, додатки. В додатках подаються протокол спостереження, роздатковий матеріал. Критерії та шкалу оцінювання ІНДЗ наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Критерії оцінювання наукового дослідження у вигляді творчого проекту / наукового реферату

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети і завдань, опис ходу роботи.	4
2.	Опис педагогічної взаємодії	4
3.	Аналіз результатів педагогічної взаємодії	4

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
4.	Обґрунтованість висновків, надання науково обґрунтованих рекомендацій.	4
5.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (мета й завдання роботи, структура взаємодії, компоненти педагогічної діяльності, стиль педагогічної діяльності, способи розв'язування педагогічних задач, висновки, додатки).	4
Разом		20

Оцінка з ІНДЗ є обов'язковим балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень аспірантів з навчальної дисципліни.

8. Методи навчання

- *Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:*
 - словесні методи – розповідь-пояснення, бесіда, лекція;
 - наочні методи – ілюстрація, демонстрація;
 - практичні методи: вправи, практичні роботи;
 - індуктивні методи;
 - дедуктивні методи;
 - репродуктивні методи;
 - творчі методи.
- *Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності.*
- *Методи контролю (самоконтролю, взаємоконтролю), корекції (самокорекції, взаємокорекції) за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності.*
- *Бінарні, інтегровані (універсальні) методи.*

9. Методи контролю

Оцінювання індивідуального навчально-дослідного завдання, поточне оцінювання, залік.

10. Розподіл балів, які отримують аспіранти

Поточний контроль						ІНДЗ**	Підсумковий контроль	Сума
T1*	T2	T3	T4	T5	T6	ІНДЗ**	Залік	100
10***	10	10	10	10	10	20	20	

Примітка.

*– T1, ..., T6 теми вивчення навчальної дисципліни.

**– індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ).

*** – максимальна сума балів, яку можна набрати за тему.

Оцінювання результатів навчання аспірантів здійснюється за 100-бальною шкалою, шкалою ECTS та національною шкалою.

Порядок перерахунку рейтингових показників нормованої 100-бальної шкали оцінювання у національну шкалу та європейську шкалу ECTS

Рейтингова оцінка здобувача	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Екзамен	Залік
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Рекомендована література

Базова:

1. Теоретико-методичні засади діагностики чинників розвитку обдарованої особистості : методичний посібник / Н. А. Бельська, Ю. М. Ковальчук, М. Ю. Мельник; уклад. М. Ю. Мельник. – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2024. – 204 с. DOI: <https://doi.org/10.63437/978-617-7734-56-6>

2. Діагностика креативності у профорієнтаційній роботі : методичні рекомендації / Н. А. Бельська, М. Ю. Мельник, М. М. Новгородська. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2021. 72 с. DOI <https://doi.org/10.32405/978-617-7734-31-3-2021-72>

3. Діагностика самовизначення щодо майбутньої професії обдарованих учнів ліцею : методичні рекомендації / Н. А. Бельська, М. Ю. Мельник, М. М. Новгородська. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2020. 36 с. <http://surl.li/jsxhu>

4. Психологічна діагностика інтелектуально обдарованих старшокласників : методичний посібник / Н. А. Бельська, М. Ю. Мельник, Н. І. Поліхун, К. Г. Постова. Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2018. 142 с. <http://surl.li/jsxid>

5. Психологічна діагностика обдарованості учнів : методичні рекомендації / Н. А. Бельська, М. Ю. Мельник. – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2023. – 170 с. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740921/>

6. Рейтингові шкали оцінки проявів обдарованості : методичні рекомендації / Н. А. Бельська, М. Ю. Мельник. – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2023. – 70 с. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740920/>

7. Теоретико-методичні засади діагностики когнітивних та особистісних чинників самовизначення щодо майбутньої професії обдарованих учнів ліцею : методичний посібник / Н. А. Бельська, Ю. М. Ковальчук, М. Ю. Мельник, М. М. Новгородська, М. А. Садова. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2021. 144 с. DOI <https://doi.org/10.32405/978-617-7734-24-5-2021-144>

8. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія / В. П. Кутішенко. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 128 с.

9. Проблеми вікової та педагогічної психології: хрестоматія: упоряд. Т. О. Гетьман, Т. Д. Кричківська. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 785 с.

10. Савчин М. В. Вікова психологія : навч. посіб. / Мирослав Васильович Савчин, Леся Павлівна Василенко.– 3-тє вид, перероб., допов.– Київ : Академія, 2017.– 366 с.

11. Токарева Н. М. Шамне А. В. Вікова та педагогічна психологія : навчальний посібник. Київ, 2017. 548 с.

Додаткова:

1. Освітнє середовище як чинник становлення обдарованої особистості: монографія. Київ ; Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. – 192 с.

2. Психологія педагогічної діяльності: практикум/В.М. Чернобровкін, О.П. Аматыєва, С.А. Саяпіна, М.В. Савченко. – Київ : Видавничий дім «Слово», 2014. – 176 с.

3. Burman E. Deconstructing Developmental Psychology. New York, NY: Routledge, 2017. – 382 p.

4. Hill G A Level Psychology Through Diagrams. Oxford University Press, 2001. – 154 p.

12. Інформаційні ресурси:

1. Journal of Educational Psychology – <https://www.apa.org/pubs/journals/edu>

2. Journal of School Psychology – <https://www.journals.elsevier.com/journal-of-school-psychology>

3. Journal of School Psychology – <https://www.apa.org/pubs/journals/spq/index>

4. Journal of Contemporary Educational Psychology – <https://www.sciencedirect.com/journal/contemporary-educational-psychology>

5. Journal of Personality – <https://onlinelibrary.wiley.com/journal/14676494>

6. Journal of Child Development – <https://srcd.onlinelibrary.wiley.com/journal/14678624>

13. Запитання для контролю знань аспірантів

1. Методологічні основи, предмет, методи вікової.
2. Методи вікової психології.
3. Основні теорії вікової психології.
4. Історія розвитку вікової психології обдарованості.
5. Детермінанти психічного розвитку.
6. Основні підходи вивчення розвитку психіки в онтогенезі.
7. Періодизація психічного розвитку.
8. Соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, новоутворення першого року життя.
9. Криза першого року життя.
10. Соціальна ситуація розвитку та провідна діяльність в ранньому дитинстві.
11. Новоутворення в ранньому дитинстві.
12. Криза трьох років.
13. Соціальна ситуація розвитку та провідна діяльність у дошкільному віці.
14. Новоутворення дошкільного віку.
15. Готовність дитини до навчання в школі.
16. Криза шести-семи років.
17. Соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, новоутворення молодшого шкільного віку.
18. Соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, психологічні новоутворення підліткового віку.
19. Соціальна ситуація розвитку, новоутворення раннього юнацького віку.
20. Періодизація психічного розвитку дорослої людини.
21. Загальна характеристика зрілого дорослого віку.
22. Вікові особливості розвитку обдарованості.
23. Загальна характеристика старості.
24. Типові когнітивні та особистісні чинники розвитку обдарованості.
25. Вікові особливості розвитку загальної обдарованості.
26. Сутність, предмет та значення педагогічної психології.
27. Методи педагогічної психології.
28. Структура і функції педагогічної психології.
29. Основні концепції психічного й особистісного розвитку в освітньому процесі.
30. Роль навчання і виховання у психічному й особистісному розвитку обдарованої дитини.
31. Освіта як об'єкт педагогічної психології.
32. Учіння як пізнавальна діяльність обдарованої особистості.
33. Види учіння та структура учбової діяльності обдарованих учнів.
34. Індивідуальність і професійна деформація педагога.
35. Психологія особистості вчителя.

36. Психологічна структура педагогічної діяльності.
37. Загальна психологічна характеристика педагогічної діяльності.
38. Вміння самостійно вчитися.
39. Співвідношення навчання й розвитку обдарованої особистості.
40. Низька результативність в учінні, її причини та запобігання.
41. Психологічні основи оптимізації навчання.
42. Психологічна характеристика факторів ефективності навчання.
43. Вікові аспекти навчання.
44. Психологія виховання і самовиховання як цілеспрямованого процесу розвитку обдарованої особистості.
45. Вихователь як суб'єкт виховної діяльності.
46. Критерії вихованості і психологія виховного впливу.
47. Психологічні механізми виховання.
48. Завдання виховання особистості.
49. Психологічні засади індивідуалізації і диференціації навчання.
50. Сутність, зміст, структура та спрямованість педагогічного спілкування.

1. ОПИС ВИБІРКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-наукова програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	вечірня форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань А Освіта	Вибіркова	
Модулів – 2	Спеціальність – А1 Освітні науки ОНП «Освіта та розвиток обдарованої особистості»	Рік підготовки	
Загальна кількість годин – 90		2	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 год. самостійної роботи студента – 6 год.	Третій (освітньо- науковий) рівень вищої освіти	Семестр	
		4	
		Лекції	
		16 год.	
		Семінарські	
		14 год.	
		Практичні	
		-	
		Самостійна робота	
60 год.			
Вид контролю: залік			

Примітка:

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи і індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 1:2.

2. Мета та завдання вибіркової дисципліни

Метою дисципліни є ознайомлення аспірантів із особливостями, закономірностями розвитку психіки обдарованої особистості у різні вікові періоди та врахування їх у практиці роботи з обдарованими здобувачами освіти, розкриття механізмів розвитку обдарованої особистості під дією цілеспрямованих педагогічних впливів.

Завдання дисципліни:

- ознайомлення із закономірностями психічного розвитку обдарованої особистості на різних етапах її онтогенезу,
- вивчення психологічних закономірностей навчання й виховання обдарованої особистості;
- формування умінь та навичок роботи з науковою та методичною літературою.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми аспіранти повинні опанувати **програмні компетентності**.

Інтегральна компетентність (ІК):

ІК-1. Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у галузі освітніх, педагогічних наук та/або дослідницько-інноваційної діяльності, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Загальні (ЗК):

ЗК-3. Здатність до формування, абстрактного мислення, критичного аналізу та синтезу, оцінки сучасних наукових досягнень, генерування нових ідей / креативності при вирішенні дослідницьких і практичних завдань.

ЗК-4. Здатність проводити дослідження на відповідному вимогам науки рівні, розробляти та управляти науковими проектами.

ЗК-5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми науково-педагогічного характеру.

Спеціальні (СК):

СК-1. Здатність здобувати глибинні знання у галузі обдарованості / обдарованості особистості.

СК-3. Здатність розробляти і застосовувати методологію, визначати стратегію і план дій дослідження та моделювати, реалізовувати і розвивати процес вирішення нових наукових педагогічних проблем і задач в області обдарованості.

СК 11. Здатність до продукування нових ідей та розв'язання комплексних програм в галузі дослідницько-інноваційної діяльності, апробації результатів наукового дослідження, їх поширення та впровадження у педагогічну практику на регіональному, національному та міжнародному рівнях.

Очікувані програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 1. Вміти демонструвати системний науковий світогляд; володіти сучасними теоріями і концепціями в області педагогіки обдарованості та психології обдарованої особистості, професійною етикою; демонструвати загальний культурний кругозір; нести відповідальність за особистий професійний розвиток.

ПРН-6. Вміти ставити науково-педагогічні проблеми, обґрунтувати їх новизну, розробляти й удосконалювати категоріальний апарат педагогічних досліджень формулювати мету, завдання і гіпотезу дослідження, створювати

програму (теоретичного, експериментального) педагогічного дослідження та реалізовувати її; системно оцінювати результати науково-дослідної роботи; формулювати висновки і складати рекомендації для практичного впровадження її результатів у дослідницько-педагогічну практику та систему вищої освіти; визначати перспективи подальших досліджень.

ПРН-8. Вміти застосовувати глибинні знання у галузі обдарованості / обдарованості особистості, за якою здобувач вищої освіти проводить дослідження; засвоювати основні концепції в практичній педагогічній діяльності, вирішувати теоретичні і практичні проблеми; оволодіти термінологією з досліджуваного наукового напрямку.

ПРН-9. Знати принципи планування наукових досліджень та вимоги академічної доброчесності в освітній галузі; дотримуватися етичних норм, доброчесності та авторського права в проведенні наукових досліджень щодо обдарованості, презентації їх результатів в організації освітньої і професійно-педагогічної діяльності.

3. Інформаційний обсяг вибіркової дисципліни

Модуль 1. Вікова психологія обдарованості

Тема 1. Вікова психологія обдарованості як наука та як практична діяльність

Історія розвитку вікової психології обдарованості. Методологічні основи, предмет, методи вікової психології.

Описові та експериментальні підходи дослідження розвитку особистості.

Основні підходи вивчення розвитку психіки в онтогенезі (психодинамічні підходи, біхевіоризм та теорія наuczіння, когнітивні підходи, біологічні підходи, системні підходи. Теорії в ретроспективі). Спадковість та середовище.

Тема 2. Психічний розвиток обдарованої особистості в онтогенезі.

Динаміка психічного розвитку та закономірності формування особистості в онтогенезі.

Періодизація психічного розвитку.

Психічний розвиток дитини від народження до дошкільного віку (психологія немовляти; психологія дитини раннього віку; психологія дитини дошкільного віку).

Психічний розвиток обдарованої особистості в молодшому шкільному віці (когнітивний, мовний та психосоціальний розвиток).

Психологічні особливості розвитку обдарованої особистості в підлітковому віці (когнітивний розвиток, особистість та соціокультурний розвиток у підлітковому віці).

Психологічні особливості розвитку обдарованої особистості в юнацькому віці (когнітивний та особистісний розвиток, самопізнання та самовизначення обдарованої особистості).

Вік дорослості (рання, середня, пізня) та особливості розвитку зрілої особистості (особистісний та соціокультурний розвиток)

Тема 3. Вікові особливості розвитку обдарованості.

Типові когнітивні та особистісні чинники розвитку обдарованості. Вікові особливості становлення здібностей. Вікові особливості розвитку загальної обдарованості. Вікові особливості розвитку спеціальної обдарованості (математична, музична, лінгвістична, спортивна, художня, технічна).

Модуль 2. Педагогічна психологія обдарованості

Тема 4. Педагогічна психологія обдарованості як наука та як практична діяльність

Історія розвитку педагогічної психології обдарованості. Методологічні основи, предмет, методи, принципи педагогічної психології. Основні проблеми педагогічної психології. Психологічні засади педагогічного процесу. Психологічне забезпечення педагогічного процесу

Тема 5. Психологія освітньої діяльності.

Теоретичні та методологічні засади організації навчальної діяльності.

Освіта у сучасному світі.

Системно-діяльнісний підхід. Теорія поетапного формування розумових дій П. Гальперіна. Визначення та структура навчальної діяльності. Навчання, наuczіння, учіння. Навчання та розвиток обдарованої дитини. Структура та цілі навчальної діяльності. Основні закономірності процесу засвоєння та формування навичок. Контроль та оцінка у структурі навчальної діяльності. Самоконтроль, самооцінка.

Учіння як пізнавальна діяльність обдарованої особистості.

Види учіння: за характером процесу учіння (цілеспрямоване та мимовільне), за умовами перебігу учіння (організоване та стихійне).

Співвідношення навчання й розвитку обдарованої особистості (Е. Торндайк, Дж. Уотсон, К. Коффка («навчання – це розвиток»), В. Штерн («навчання йде за розвитком»), Ж. Піаже («розвиток не залежить від навчання»), Л. Виготський.

Етапи учбової діяльності. Мотиви учіння та полімотивація. Вплив пізнавального інтересу та рефлексії на розвиток уміння учитися самостійно.

Психологія виховання і самовиховання як цілеспрямованого процесу розвитку обдарованої особистості.

Соціалізація, розвиток, формування, виховання, самовиховання. Виховання як процес формування смислів, цілей та ціннісних орієнтацій особистості. Психологічні механізми виховання.

Урахування вікових та індивідуальних особливостей обдарованої особистості у процесі виховання. Особливості виховного процесу на різних етапах онтогенезу. Особливості реалізації індивідуального підходу до вихованця. Стили виховання.

Методи (самопізнання, самостимулювання, самовладання); прийоми (самозобов'язання, самопереконання, самонавіювання, самотренування, самопримус) та засоби (рефлексування, самоспостереження, амоорганізування, самопроектування) самовиховання.

Сімейне виховання як психолого-педагогічна проблема. Основні концепції та типи сімейного виховання.

Тема 6. Психологія педагогічної діяльності та особистості вчителя.

Педагогічна діяльність: форми, характеристики, зміст. Мотивація педагогічної діяльності. Основні функції педагогічної діяльності. Місце і роль контролю і оцінки знань в системі навчального процесу. Педагогічна діяльність в різних освітніх системах. Педагог як суб'єкт педагогічної діяльності. Педагогічні вміння. Стили педагогічної діяльності. Педагогічні здібності педагога. Спрямованість особистості педагога і типи педагогів. Педагогічний такт і авторитет педагога. Психологічний аналіз професійної компетентності педагога. Самосвідомість педагога. Особистісні якості в структурі суб'єкта педагогічної діяльності. Розвиток творчих здібностей педагога. Поняття про педагогічну майстерність. Шляхи формування педагогічної майстерності.

Сутність, зміст, структура та спрямованість педагогічного спілкування. Стили педагогічного спілкування та взаємодії. Співробітництво у педагогічному спілкуванні. Конфлікти у педагогічному спілкуванні.

Синдром вигорання. Проблема стресостійкості вчителя. Основні характеристики, фази і симптоми синдрому емоційного вигорання.

4. Структура вибіркової дисципліни

Теми	Кількість годин			
	Разом	Лекцій	Семінарських занять	Самостій на робота
Модуль 1. Вікова психологія обдарованості				
Тема 1. Вікова психологія обдарованості як наука та як практична діяльність	10	2	2	6
Тема 2. Психічний розвиток обдарованої особистості в онтогенезі.	26	6	4	16
Тема 3. Вікові особливості розвитку обдарованості.	8		2	6
Модуль 2. Педагогічна психологія обдарованості				
Тема 4. Педагогічна психологія обдарованості як наука та як практична діяльність	10	2	2	6
Тема 5. Психологія освітньої діяльності. Теоретичні та методологічні засади організації навчальної діяльності.	20	4	2	14
Тема 6. Психологія педагогічної діяльності та особистості вчителя.	16	2	2	12
Разом:	90	16	14	60

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Вікова психологія обдарованості		
1	Тема 1. Теоретико-методологічні основи вікової психології обдарованості.	2
2	Тема 2. Психічний розвиток дитини від народження до дошкільного віку.	2
3	Тема 2. Психічний розвиток дитини шкільного віку.	2
4	Тема 3. Вікові особливості розвитку обдарованості.	2
Змістовий модуль 2. Педагогічна психологія обдарованості		
5.	Тема 4. Теоретико-методологічні основи педагогічної психології обдарованості.	2
6.	Тема 5. Психологія освітньої діяльності.	2
7.	Тема 6. Психологія педагогічної діяльності.	
	Разом:	14

6. Самостійна робота

Зміст самостійної роботи з вибіркової дисципліни «Вікова та педагогічна психологія обдарованості» спрямовано на поглиблення теоретичних знань та практичних умінь здійснення діагностичної роботи, розвиток самостійного мислення і набуття вмінь опрацювання наукової літератури, що сприяє формуванню професійної компетентності.

Завдання для самостійної роботи аспірантів відповідно до теми заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Вікова психологія обдарованості		
1.	Тема 1. Історія розвитку вікової психології.	6
2.	Тема 2. Методи дослідження вікових особливостей особистості.	4
3.	Тема 2. Методи дослідження психологічних особливостей дітей раннього та дошкільного віку.	4
4.	Тема 2. Методи дослідження психологічних особливостей молодших школярів, підлітків та юнаків.	4
5.	Тема 2. Методи дослідження психологічних особливостей дорослих людей.	4
6.	Тема 3. Вікові особливості розвитку комунікативної обдарованості.	6
Змістовий модуль 2. Педагогічна психологія обдарованості		
7.	Тема 4. Історія становлення педагогічної психології	6
8.	Тема 5. Аналіз актуальних питань психології учіння	4
9.	Тема 5. Аналіз актуальних питань психології навчання	4
10.	Тема 5. Аналіз актуальних питань психології виховання	6
11.	Тема 6. Аналіз актуальних питань психології педагогічного управління розвитком обдарованості учнів	6
12.	Тема 6. Аналіз актуальних питань психології педагогічної діяльності	6
	Разом	60

Від аспірантів **вимагається:**

1. Ведення тематичного словника.
2. Опрацювання літератури з кожної теми за формою, яка обирається самостійно (план-конспект, опорний конспект, тези, таблиця, схема тощо). Список рекомендованої літератури до кожної теми можна доповнити науковими джерелами, які аспірант підібрав самостійно. Доцільно порівнювати виклад (або зміст) матеріалу з визначеного питання у різних джерелах.
3. Застосовувати сучасні технічні засоби і прикладні програмні продукти

під час виконання дослідження.

4. Застосовувати знання фундаментальних основ, проблем і тенденцій розвитку діагностики когнітивних та особистісних особливостей обдарованої особистості.

5. Виконати завдання на розвиток й оцінку власної навчально-професійної діяльності, визначення рівня сформованості професійної компетентності.

7. Індивідуальне завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з навчальної дисципліни – це вид науково-дослідної роботи аспіранта, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчальної дисципліни, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських та практичних занять і охоплює декілька тем або один із змістових блоків навчального дисципліни.

Аспірант повинен провести аналіз педагогічної взаємодії дитини і дорослого (як засобу організації навчального середовища) та надати письмовий звіт про виконану індивідуальну навчально-дослідну роботу.

Орієнтовна структура ІНДЗ – аналізу педагогічної взаємодії: назва досліджуваної проблеми, мета й завдання роботи, структура взаємодії, компоненти педагогічної діяльності (комунікативний, організаторський, конструктивний, гностичний, дидактичний і виховний), стиль педагогічної діяльності, способи розв'язування педагогічних задач, висновки, додатки. В додатках подаються протокол спостереження, роздатковий матеріал. Критерії та шкалу оцінювання ІНДЗ наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Критерії оцінювання наукового дослідження у вигляді творчого проекту / наукового реферату

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети і завдань, опис ходу роботи.	4
2.	Опис педагогічної взаємодії	4
3.	Аналіз результатів педагогічної взаємодії	4

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
4.	Обґрунтованість висновків, надання науково обґрунтованих рекомендацій.	4
5.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (мета й завдання роботи, структура взаємодії, компоненти педагогічної діяльності, стиль педагогічної діяльності, способи розв'язування педагогічних задач, висновки, додатки).	4
Разом		20

Оцінка з ІНДЗ є обов'язковим балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень аспірантів з навчальної дисципліни.

8. Методи навчання

- *Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:*
 - словесні методи – розповідь-пояснення, бесіда, лекція;
 - наочні методи – ілюстрація, демонстрація;
 - практичні методи: вправи, практичні роботи;
 - індуктивні методи;
 - дедуктивні методи;
 - репродуктивні методи;
 - творчі методи.
- *Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності.*
- *Методи контролю (самоконтролю, взаємоконтролю), корекції (самокорекції, взаємокорекції) за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності.*
- *Бінарні, інтегровані (універсальні) методи.*

9. Методи контролю

Оцінювання індивідуального навчально-дослідного завдання, поточне оцінювання, залік.

10. Розподіл балів, які отримують аспіранти

Поточний контроль						Підсумковий контроль	Сума
T1*	T2	T3	T4	T5	T6	ІНДЗ**	
10***	10	10	10	10	10	20	100
							Залік
							20

Примітка.

*– T1, ..., T6 теми вивчення навчальної дисципліни.

**– індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ).

*** – максимальна сума балів, яку можна набрати за тему.

Оцінювання результатів навчання аспірантів здійснюється за 100-бальною шкалою, шкалою ECTS та національною шкалою.

Порядок перерахунку рейтингових показників нормованої 100-бальної шкали оцінювання у національну шкалу та європейську шкалу ECTS

Рейтингова оцінка здобувача	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Екзамен	Залік
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Рекомендована література

Базова:

1. Теоретико-методичні засади діагностики чинників розвитку обдарованої особистості : методичний посібник / Н. А. Бельська, Ю. М. Ковальчук, М. Ю. Мельник; уклад. М. Ю. Мельник. – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2024. – 204 с. DOI: <https://doi.org/10.63437/978-617-7734-56-6>

2. Діагностика креативності у профорієнтаційній роботі : методичні рекомендації / Н. А. Бельська, М. Ю. Мельник, М. М. Новгородська. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2021. 72 с. DOI <https://doi.org/10.32405/978-617-7734-31-3-2021-72>

3. Діагностика самовизначення щодо майбутньої професії обдарованих учнів ліцею : методичні рекомендації / Н. А. Бельська, М. Ю. Мельник, М. М. Новгородська. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2020. 36 с. <http://surl.li/jsxhu>

4. Психологічна діагностика інтелектуально обдарованих старшокласників : методичний посібник / Н. А. Бельська, М. Ю. Мельник, Н. І. Поліхун, К. Г. Постова. Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2018. 142 с. <http://surl.li/jsxid>

5. Психологічна діагностика обдарованості учнів : методичні рекомендації / Н. А. Бельська, М. Ю. Мельник. – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2023. – 170 с. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740921/>

6. Рейтингові шкали оцінки проявів обдарованості : методичні рекомендації / Н. А. Бельська, М. Ю. Мельник. – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2023. – 70 с. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740920/>

7. Теоретико-методичні засади діагностики когнітивних та особистісних чинників самовизначення щодо майбутньої професії обдарованих учнів ліцею : методичний посібник / Н. А. Бельська, Ю. М. Ковальчук, М. Ю. Мельник, М. М. Новгородська, М. А. Садова. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2021. 144 с. DOI <https://doi.org/10.32405/978-617-7734-24-5-2021-144>

8. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія / В. П. Кутішенко. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 128 с.

9. Проблеми вікової та педагогічної психології: хрестоматія: упоряд. Т. О. Гетьман, Т. Д. Кричківська. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 785 с.

10. Савчин М. В. Вікова психологія : навч. посіб. / Мирослав Васильович Савчин, Леся Павлівна Василенко.– 3-тє вид, перероб., допов.– Київ : Академія, 2017.– 366 с.

11. Токарева Н. М. Шамне А. В. Вікова та педагогічна психологія : навчальний посібник. Київ, 2017. 548 с.

Додаткова:

1. Освітнє середовище як чинник становлення обдарованої особистості: монографія. Київ ; Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. – 192 с.

2. Психологія педагогічної діяльності: практикум/В.М. Чернобровкін, О.П. Аматыєва, С.А. Саяпіна, М.В. Савченко. – Київ : Видавничий дім «Слово», 2014. – 176 с.

3. Burman E. Deconstructing Developmental Psychology. New York, NY: Routledge, 2017. – 382 p.

4. Hill G A Level Psychology Through Diagrams. Oxford University Press, 2001. – 154 p.

12. Інформаційні ресурси:

1. Journal of Educational Psychology – <https://www.apa.org/pubs/journals/edu>

2. Journal of School Psychology – <https://www.journals.elsevier.com/journal-of-school-psychology>

3. Journal of School Psychology – <https://www.apa.org/pubs/journals/spq/index>

4. Journal of Contemporary Educational Psychology – <https://www.sciencedirect.com/journal/contemporary-educational-psychology>

5. Journal of Personality – <https://onlinelibrary.wiley.com/journal/14676494>

6. Journal of Child Development – <https://srcd.onlinelibrary.wiley.com/journal/14678624>

13. Запитання для контролю знань аспірантів

1. Методологічні основи, предмет, методи вікової.
2. Методи вікової психології.
3. Основні теорії вікової психології.
4. Історія розвитку вікової психології обдарованості.
5. Детермінанти психічного розвитку.
6. Основні підходи вивчення розвитку психіки в онтогенезі.
7. Періодизація психічного розвитку.
8. Соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, новоутворення першого року життя.
9. Криза першого року життя.
10. Соціальна ситуація розвитку та провідна діяльність в ранньому дитинстві.
11. Новоутворення в ранньому дитинстві.
12. Криза трьох років.
13. Соціальна ситуація розвитку та провідна діяльність у дошкільному віці.
14. Новоутворення дошкільного віку.
15. Готовність дитини до навчання в школі.
16. Криза шести-семи років.
17. Соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, новоутворення молодшого шкільного віку.
18. Соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, психологічні новоутворення підліткового віку.
19. Соціальна ситуація розвитку, новоутворення раннього юнацького віку.
20. Періодизація психічного розвитку дорослої людини.
21. Загальна характеристика зрілого дорослого віку.
22. Вікові особливості розвитку обдарованості.
23. Загальна характеристика старості.
24. Типові когнітивні та особистісні чинники розвитку обдарованості.
25. Вікові особливості розвитку загальної обдарованості.
26. Сутність, предмет та значення педагогічної психології.
27. Методи педагогічної психології.
28. Структура і функції педагогічної психології.
29. Основні концепції психічного й особистісного розвитку в освітньому процесі.
30. Роль навчання і виховання у психічному й особистісному розвитку обдарованої дитини.
31. Освіта як об'єкт педагогічної психології.
32. Учіння як пізнавальна діяльність обдарованої особистості.
33. Види учіння та структура учбової діяльності обдарованих учнів.
34. Індивідуальність і професійна деформація педагога.
35. Психологія особистості вчителя.

36. Психологічна структура педагогічної діяльності.
37. Загальна психологічна характеристика педагогічної діяльності.
38. Вміння самостійно вчитися.
39. Співвідношення навчання й розвитку обдарованої особистості.
40. Низька результативність в учінні, її причини та запобігання.
41. Психологічні основи оптимізації навчання.
42. Психологічна характеристика факторів ефективності навчання.
43. Вікові аспекти навчання.
44. Психологія виховання і самовиховання як цілеспрямованого процесу розвитку обдарованої особистості.
45. Вихователь як суб'єкт виховної діяльності.
46. Критерії вихованості і психологія виховного впливу.
47. Психологічні механізми виховання.
48. Завдання виховання особистості.
49. Психологічні засади індивідуалізації і диференціації навчання.
50. Сутність, зміст, структура та спрямованість педагогічного спілкування.